

Бібліографічні посилання

1. Фільштейн М.Ф. Полицейські органи Прибалтійських держав – членів Європейського Союзу (Латвія, Литва, Естонія): організація та правове забезпечення діяльності в сфері внутрішніх справ: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 228 с.
2. О полиции: Закон Литовской Республики от 11.12.1990 года № I-851. Официальный сайт МВД Литовской Республики. URL: //http://vrm.lrv.lt.
3. Конституция Литовской Республики. Принята гражданами Литовской Республики на референдуме 25.10.1992. URL: // http://worldconstitutions.ru/?p=115.
4. Коробкин Е., Воробьев А. Реформа правоохранительных органов Литвы. Комплексный анализ. URL: //http://project24988.tilda.ws.
5. О полицейской деятельности: Закон Литовской Республики от 27.10. 2000 года № VIII-2048. URL: //http://vrm.lrv.lt.
6. Рейтинг Литвы за индексом Верховенства закону. URL: // http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp.
7. Институт проблем правоприменения при Европейском университете в Санкт-Петербурге. URL: //http://pravo.ru/ store/doc/doc/pm_4_chis_i_finan_final.pdf.

Надійшла до редакції 23.08.2018

SUMMARY

Chumak V.V. Reform of the national police system of Lithuania: strategic directions and results.

The experience of reforming Lithuanian national police systems has been analyzed. The main legal documents regulating the activities of the Lithuanian police are the Law "On Police" and the Law "On Police Activity". The construction of a new police system in Lithuania began before the collapse of the Soviet Union.

It is noted that the reform of the national system of law enforcement agencies in the Republic of Lithuania has covered four stages of formation and development.

It was pointed out that the key and successful at reforming the police in Lithuania was the change of attitude towards the activity and apparatus of the law-enforcement system. This was aided by the radical change in the "philosophy" of police activity, when the police from a punitive organ turned into a body that provides peculiar, law enforcement services to the population. For the arming, the Lithuanian Police Department has adopted a European model of policing in community-policing, which has minimized police interference in public life and increased public accountability to the police, and the desire to provide them with all necessary assistance. That is, the reforms that were successfully carried out in the Republic of Lithuania, leaving a positive track on their own, have become an example of positive experience for countries that are only on the path of reform (such as Ukraine). This means that, in the further development of the National Police in Ukraine, it is expedient to use, as already noted, the positive experience of Lithuania, in the context of building a new qualitative activity of the National Police in Ukraine.

It is stressed that the principles of the police activity in Lithuania include: the principle of democracy, the rule of law, humanity, legality, social justice, transparency and professional secrecy, the principles of collegiality and unity of command, and the latter have been reflected in the current legislation of Ukraine.

It is noted that the positive experience of the Lithuanian police forces deserves to be further studied and implemented into the activities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National Police of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: police, strategic directions, results, Lithuania, Ukraine.

УДК 342.9

Щокін Р.Г. ©

кандидат юридичних наук
(Міжрегіональна Академія управління персоналом)

DOI:10.31733/2078-3566-2018-3-74-78

**АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОГОВІР ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА
ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ**

Досліджено теоретичний зміст поняття «адміністративний договір» у сфері освіти та з'ясовано його особливості. Вказано на важливість поширення такої форми публічного адміністрування у сфері освіти, як вчинення адміністративних договорів, необхідність удосконалення правового регулювання в цій сфері. Запропоновано авторське поняття адміністративного договору у сфері освіти, виокремлено особливості та види.

Ключові слова: освіта, публічне адміністрування у сфері освіти, договір, адміністративний договір, форма публічного адміністрування, публічна адміністрація.

© Щокін Р.Г., 2018

Постановка проблеми. Використання такої форми публічного адміністрування у сфері освіти як адміністративний договір стає дедалі актуальнішою. Дана форма публічного адміністрування для науки адміністративного права і в діяльності публічної адміністрації не є новою. Все більшого значення набуває ця форма публічного адміністрування у сфері освіти, що є не випадковим в умовах децентралізації влади та залучення громадськості до процесів управління освітою.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання адміністративного договору приділяли увагу в своїх наукових працях такі вчені: В. Авер'янов, О. Андрійко, Ю. Битяк, В. Гаращук, Л. Коваль, В. Колпаков, Р. Куйбіда, О. Синьов, М. Смокович, В. Стефанюк та інші вітчизняні й зарубіжні дослідники. Поряд з цим проблематика адміністративних договорів у сфері освіти є малодослідженою.

Метою статті є дослідження змісту та особливостей адміністративних договорів у сфері освіти, що дозволить сформулювати авторське поняття та виокремити їх особливості.

Виклад основного матеріалу. Як роз'яснив у своєму Інформаційному листі від 26.12.2005 № 3.2.-2005 Верховний Суд України, адміністративний договір – це дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди [1].

Як зазначено у науковій літературі, адміністративний договір – це договір, побудований на публічно-правових нормах, який регулює добровільне узгодження волі двох (або більше) суб'єктів права, одним з яких є суб'єкт управління, про встановлення (припинення, зміну) взаємних адміністративних правовідносин [2]. Як зазначає М.І. Смокович, до них слід віднести договори, спрямовані на реалізацію управлінських функцій, делегування повноважень, контракти для забезпечення діяльності суб'єкта владних повноважень та оренду державного майна [3, с. 75–76].

Адміністративні договори в сфері освіти представляють собою систему взаємних зобов'язань між сторонами, які складає адміністративний договір, та виконання яких вирішує певні питання в сфері освіти. Введення у вітчизняне законодавство інституту адміністративних договорів мало наслідком те, що центральні органи публічного адміністрування у сфері освіти, місцеві (регіональні) органи публічного адміністрування у сфері освіти, суб'єкти державно-громадського управління у сфері освіти, освітні установи мають право використовувати дану форму публічного адміністрування при побудові відносин у сфері освіти. Причому в зазначених відносинах органи публічного адміністрування в сфері освіти можуть бути як сторонами, так і учасниками.

Аналізуючи правову природу такої форми публічного адміністрування у сфері освіти, як укладання адміністративних договорів, ми можемо виокремити такі їх особливості.

По-перше, особливий адміністративно-правовий статус органу публічної адміністрації як сторони договору. Так, обов'язковою стороною такого договору буде орган публічного адміністрування, який, як сторона договору, зберігає свої повноваження адміністративного характеру і водночас має певні зобов'язання перед іншою стороною. Орган публічного адміністрування у сфері освіти в адміністративному праві виступає як суб'єкт публічного права, його статус, права та обов'язки в договорі впливають зі змісту компетенції цього органу у сфері освіти. Право на укладання адміністративного договору у сфері освіти, предмет договору мають бути передбачені в законодавстві, яке визначає адміністративно-правовий статус відповідного органу публічного адміністрування у сфері освіти. Сторони адміністративного договору не можуть збільшувати чи зменшувати обсяг компетенції органу публічного адміністрування у сфері освіти.

По-друге, органи публічного адміністрування у сфері освіти діють не для задоволення особистих потреб (органу влади чи місцевого самоврядування), а для задоволення публічних інтересів у сфері освіти. Адміністративні договори у сфері освіти укладаються в публічних інтересах, в інтересах громади, держави чи місцевого самоврядування, з метою підтримки та розвитку освіти та освітніх закладів. Муніципальні інтереси у сфері освіти нами розглядаються як інтереси громади певної адміністративно-територіальної одиниці, спрямовані на забезпечення розвитку освіти та реалізацію особами права на освіту на місцевому рівні.

Наприклад, одним із таких прикладів можна визнати договір про розрахунки за надані послуги по перевезенню залізницею студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів, за яким залізниця здійснює пільгове їх

перевезення, а Міністерство освіти та науки України зобов'язано відшкодувати залізничні витрати на забезпечення пільгового перевезення студентів. Такі договори укладаються відповідно до Порядку надання пільгового проїзду студентам вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації та учням професійно-технічних навчальних закладів у міському й приміському пасажирському транспорті та міжміському автомобільному і залізничному транспорті територією України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.1999 р. № 541 [4].

Оскільки сфера функціонування адміністративних договорів – це відповідна система державного (муніципального) управління на будь-якому рівні, то метою адміністративних договорів є реалізація функцій держави (муніципалітету), а більш конкретно – реалізація повноважень відповідного органу [5, с. 45].

Таким чином, соціальне призначення адміністративних договорів у сфері освіти – вдосконалення системи публічного адміністрування.

По-третє, адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративних договорів у сфері освіти не є рівним.

У зв'язку з тим, що об'єкт управління, будучи стороною в адміністративному договорі, має більше прав вимагати відповідної поведінки від державного органу, система управління стає більш гнучкою та підвищується її ефективність, а, відповідно, настають і позитивні соціальні наслідки. Суб'єкт владних повноважень бере на себе певні зобов'язання, а в разі їх невиконання інша сторона адміністративного договору може вимагати від такого суб'єкта передбачених договорами дій. Адміністративний договір дає можливість порушити питання про відшкодування збитків, які можуть бути завдані однієї зі сторін договору. Коли збитки завдані суб'єкту владних повноважень, то великих труднощів не виникає, оскільки правомірну поведінку останнього завжди можна визначити на основі компетенції тих актів, які регулюють його діяльність [5, с. 46].

По-четверте, органи публічної адміністрації у сфері освіти при укладенні адміністративного договору обмежені вимогами (процедурами), визначеними у законодавстві: як у частині вибору сторони договору, так і стосовно умов договору.

Варто звернути увагу не те, що сьогодні нормативно-правове регулювання адміністративних процедур, які визначають питання укладання адміністративних договорів у сфері освіти (суб'єктний склад, зміст, сферу застосування, механізм укладання, виконання, припинення та оскарження адміністративних договорів тощо), недостатнє. Водночас з урахуванням актуалізації ролі адміністративних договорів насамперед необхідно якісно здійснити правову регламентацію стадій договірного процесу, процедури підготовки, видання, набрання чинності, визнання недійсними адміністративних договорів у сфері освіти, а також відповідальності за невиконання або неналежне їх виконання. Необхідно встановити письмову форму укладання адміністративних договорів, визначити публічний режим реалізації певних завдань та вказати, що обов'язковою умовою укладання адміністративних договорів є задоволення державного або громадського інтересу.

У зв'язку з цим ми підтримуємо думки фахівців стосовно необхідності прийняття Закону України «Про адміністративні договори», одним із розділів якого має бути правове регулювання адміністративних договорів у сфері освіти.

У сфері освіти можна виділити такі види адміністративних договорів:

- договори між центральними органами публічного адміністрування у сфері освіти та місцевими (регіональними) органами щодо здійснення спільних програм, створення спільних органів;
- договори між різними рівнями місцевих органів публічного адміністрування у сфері освіти про перерозподіл повноважень і власних бюджетних коштів;
- договори між центральними органами публічного адміністрування у сфері освіти та місцевими щодо розмежування та делегування повноважень і предметів ведення;
- договори між територіальними громадами сіл, селищ, міст, районів у містах або відповідними органами місцевого самоврядування щодо об'єднання на праві спільної власності комунальних об'єктів (освітніх закладів), а також коштів місцевих бюджетів;
- договори між місцевими органами публічного адміністрування у сфері освіти та суб'єктами державно-громадського управління про делегування повноважень у сфері освіти.

Органи місцевого самоврядування з урахуванням місцевих умов і особливостей можуть перерозподіляти між собою на підставі договорів окремі повноваження та власні

бюджетні кошти, тобто в самому Законі йдеться про договірну природу делегування повноважень, по-друге, на нашу думку, немає підстав розглядати делегування повноважень лише в розрізі, зазначеному авторами. Так, делегування повноважень є тимчасовою передачею для виконання від одного суб'єкта управління (органу чи посадової особи) іншому суб'єктові функцій та повноважень зі збереженням у делегуючого суб'єкта права повернути їх до власного виконання та збереження за ним певного контролю за реалізацією делегованих повноважень, і зауважуємо, що таке делегування може здійснюватися в різний спосіб: а) законом (Кабінет Міністрів України може передавати окремі власні повноваження, окремі повноваження центральних органів виконавчої влади іншим органам виконавчої влади), б) договором (окремі повноваження органу місцевого самоврядування передаються органу місцевого самоврядування іншого територіального рівня або іншої територіальної громади), в) рішенням районної, обласної ради, що приймається відповідно до закону (делегування повноважень районних, обласних рад відповідним державним адміністраціям) [6, с. 487–488]. Аналогічної позиції щодо делегування повноважень дотримується і К. Афанасьєв [7, с. 78].

Що стосується другого з видів розглянутих договорів – між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади щодо розмежування та делегування повноважень і предметів ведення, то в такому разі говоримо про те, що делегування повноважень на підставі договору може відбуватися вже після прийняття рішення відповідною радою, а адміністративний договір буде визначати конкретні умови, за яких передаватимуться такі повноваження, причому на практиці, як правило, відповідна рада, що приймає таке рішення, безпосередньо в ньому ж і зазначає про доручення на укладання такого договору уповноваженій особі [8].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що адміністративні договори у сфері освіти представляють собою систему взаємних зобов'язань між органом публічної адміністрації у сфері освіти та іншою стороною договору і виконання яких вирішує певні питання публічного адміністрування у сфері освіти.

Особливостями адміністративних договорів у сфері освіти є таке:

- 1) обов'язковою стороною адміністративного договору є орган публічного адміністрування у сфері освіти, адміністративно-правовий статус якого визначається у законодавстві;
- 2) адміністративні договори у сфері освіти укладаються в публічних інтересах;
- 3) адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративних договорів у сфері освіти не є рівним;
- 4) органи публічної адміністрації у сфері освіти при укладенні адміністративного договору обмежені вимогами (процедурами), визначеними у законодавстві: як у частині вибору сторони договору, так і стосовно умов договору.

Виокремлено такі види адміністративних договорів у сфері освіти:

- договори між центральними органами публічного адміністрування у сфері освіти та місцевими (регіональними) органами щодо здійснення спільних програм, створення спільних органів;
- договори між різними рівнями місцевих органів публічного адміністрування у сфері освіти про перерозподіл повноважень і власних бюджетних коштів;
- договори між центральними органами публічного адміністрування у сфері освіти та місцевими щодо розмежування та делегування повноважень і предметів ведення;
- договори між територіальними громадами сіл, селищ, міст, районів у містах або відповідними органами місцевого самоврядування щодо об'єднання на праві спільної власності комунальних об'єктів (освітніх закладів), а також коштів місцевих бюджетів;
- договори між місцевими органами публічного адміністрування у сфері освіти та суб'єктами державно-громадського управління про делегування повноважень у сфері освіти.

Бібліографічні посилання

1. Інформаційний лист Верховного Суду України № 3.2.-2005 від 26.12.2005р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3-2-700-05>
2. Стефанюк В.С. Судовий адміністративний процес. Харків: Консум, 2003. 473 с.
3. Смокович М.І. Адміністративний договір: примус чи волевиявлення. *Право і безпека*. 2012. № 2(44). С. 2-77.
4. Про затвердження Порядку надання пільгового проїзду студентам вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації та учням професійно-технічних навчальних закладів у міському й приміському пасажирському транспорті та міжміському автомобільному і залізничному транспо-

рті територією України: постанова Кабінету Міністрів України № 541 від 05.04.1999 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/541-99-%D0%BF>

5. Кубко Є.Б., Самсін І.Л. Про деякі аспекти природи адміністративних договорів. *Вісник Верховного Суду України*. № 4 (116). 2010. С. 44-48.

6. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: Атіка, 2009. 608 с.

7. Афанасьєв К.К. Адміністративний договір як форма державного управління (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. ХНУВС. Харків, 2002. 173 с.

8. Міхровська М.С. Адміністративний договір як важлива форма діяльності публічної адміністрації. URL: <http://aplaw.knu.ua/index.php/holovna/item/292>.

Надійшла до редакції 25.09.2018

SUMMARY

Shchokin R.G. Administrative contract as specific form of public administration in the field of education. The use of this form of public administration in the field of education as an administrative contract is becoming more and more relevant. This form of public administration for the science of administrative law and the activities of public administration is not new. This form of public administration in the field of education is becoming increasingly important, which is not a coincidence in the context of decentralization of power and involvement of the public in the processes of education management.

Administrative contracts in the field of education are a system of mutual obligations between the parties, whose composition of administrative contracts and the implementation of which solves certain issues in the world. Introduction to the domestic legislation of the Institute of administrative contracts resulted from the fact that the central authorities of public administration in the field of education, local (regional) bodies of public administration in the field of education, subjects of state and public administration in the field of education, educational institutions have the right to use this form of public administration in the formation of relations in the field of education. Moreover, in these relations, the bodies of public administration in the field of education can be both parties and participants.

Administrative agreements in the field of education are a system of mutual obligations between the public administration administration in the field of education and the other party to the contract and the implementation of which solves certain issues of public administration in the world.

The peculiarities of administrative contracts in the field of education are that

1) the mandatory part of the administrative agreement is the public administration body in the field of education whose administrative and legal status is determined by law;

2) Administrative contracts in the field of education are in the public interest;

3) the administrative and legal status of the subjects of administrative contracts in the field of education is not equal;

4) the bodies of public administration in the field of education in the conclusion of an administrative contract are limited by the requirements (procedures) specified in the legislation, both in terms of the choice of the party to the contract and in relation to the terms of the contract.

Keywords: *education, public administration in the field of education, contract, administrative agreement, form of public administration, public administration.*

УДК: 35.088

Большаков С.В. ©

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

DOI:10.31733/2078-3566-2018-3-78-82

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИНЕКНЕННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ, ЩО ЗАГРОЖУЮТЬ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На основі аналізу нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної поліції, стратегічних рішень щодо сектора безпеки та оборони держави розглянуто об'єкт, предмет та основні завдання дослідження оперативного-розшукового забезпечення службово-бойової діяльності Національної поліції під час виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці.

Ключові слова: *оперативно-розшукове забезпечення, службово-бойова діяльність, кризові ситуації, національна безпека.*

© Большаков С.В., 2018